

KONVENTA mbi të DREJTAT e PERSONAVE me AFTËSI të KUFIZUARA

Respektoni

donator:

Prishtinë, Prill 2007

"This project was funded through a U.S. Office Pristina grant. The opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the Author(s) and do not necessarily reflect those of the Department of State."

E dizajnuar nga: Hilmnijeta Apuk , e-mail: info@lpkosova.com

Pse Konventë?

Pse kemi nevojë për një konventë të veçantë për personat me aftësi të kufizuara? A nuk i gëzojnë ata të drejtat e njëjta si gjithë të tjerët?

Të drejtat e radhitura në Deklaratën Universale të të Drejtave të Njeriut, në një botë të përkryer, do të mjaftonin për të mbrojtur secilin. Por në praktikë, grupe të caktuara, siç janë gratë, fëmijët dhe refugjatët janë gjetur në një gjendje më të keqe se grupet e tjera dhe ekzistojnë konventa ndërkombëtare në fuqi për të mbrojtur dhe kultivuar të drejtat e njeriut të këtyre grupeve. Kështu, 650 milion njerëz jetojnë me aftësi të kufizuara rreth 10 % e popullatës botërore kanë mungesë të mundësive që i gëzon popullata e përgjithshme. Ata përballen me një varg të pengesave fizike dhe sociale si:

Pengesat për të realizuar të drejtën për shkollim;
Pengesat për të siguruar vend pune, edhe në rast kur ata janë të kualifikuar si duhet;
Pengesat për qasje në informata;
Pengesat për të siguruar shërbime të përshtatshme mjekësore;
Pengesat për të qarkulluar përreth;
Pengesat për t'u 'përshtatur' dhe për të qenë të pranueshëm.

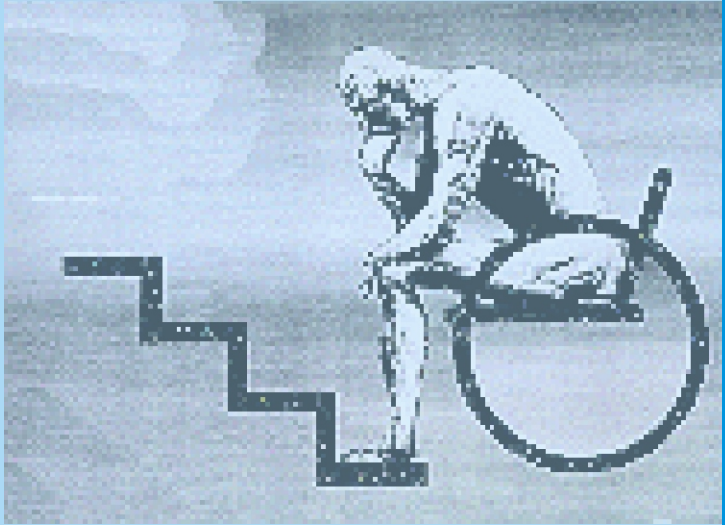

Çfarë mbulon konventa?

Qëllimi i konventës është të kultivojë, të mbrojë dhe të sigurojë gëzim të plotë dhe të barabartë të të gjitha të drejtave njerëzore nga personat me aftësi të kufizuara. Ajo mbulon një numër të fushave kyçe si qasja, lëvizshmëria personale, shëndetësia, shkollimi, punësimi, veshmbathje e trajnimi dhe rehabilitimi, pjesëmarrja në jetën politike, barazia dhe jodiskriminimi. Konventa shënon një ndryshim në botëkuptimet për paaftësitë nga të qenit një shqetësim për mirëqenien shoqërore në çështje të të drejtave të njeriut, që e pranon se barrierat shoqërore dhe paragjykimet vetvetiu shkaktojnë paaftësi.

A krijon kjo konventë të drejta të reja?

Jo. Konventa nuk krijon ndonjë të drejtë të re ose nuk jep të drejta të reja. Por çfarë konventa bën, megjithatë, është të shprehë të drejtat ekzistuese në një mënyrë që i trajton nevojat dhe gjendjen e personave me aftësi të kufizuara.

Çasje

Zhvillimi i kapacitetit

A do të krijojë kjo konventë obligime për Shtetet?

Po. Shtetet do të jenë të obliguara të ndër marrin masa që kultivojnë të drejtat e personave me aftësi të kufizuara pa kurrfarë diskriminimi. Këto masa përfshijnë miratimin e legjislacionit kundër diskriminimit, eliminimin e ligjeve dhe praktikave diskriminuese ndaj personave me aftësi të kufizuara, dhe marrjen parasysh të personave me aftësi të kufizuara kur të miratohen politikat dhe programet e reja. Masat e tjera përfshijnë sigurimin e qasjes për personat me aftësi të kufizuara në shërbime, të mira dhe objekte.

A ka ndonjë kuptim ekonomik për vendet që miratojnë konventën?

Po. Ndonëse është e pamundur t'i vihet një çmim të drejtave elementare të njeriut, del në pah se në të vërtetë është mjaft ekonomike që të sigurohet se personat me aftësi të kufizuara të jenë në gjendje të jetojnë me potencialin e tyre të plotë.

Sa do të kushtojë zbatimi?

Konventa bën thirrje për 'realizim progresiv' të shumicës së dispozitave të tyre, në linjë me resurset e vendeve individuale. Disa hapa do të kërkojnë para dhe për vendet ku burimet janë të pakta, shpresohet se asistenca ndërkombëtare që i ka neglizhuar nevojat e personave me aftësi të kufizuara do të ndihmojë.

Çfarë në lidhje me legjislacionin ekzistues? A nuk po funksionon ai?

Disa vende kanë dekretuar legjislacione gjithëpërfshirëse në këtë drejtim, por shumë vende nuk e kanë bërë këtë. Për shkak të praktikave diskriminuese, personat me aftësi të kufizuara janë të shtyrë të jetojnë në hije dhe margjina të shoqërisë, dhe si rezultat i kësaj të drejtat e tyre nuk vërehen. Një standard ndërkombëtar, me detyrime ligjore është i nevojshëm për të siguruar se të drejtat e personave me aftësi të kufizuara të garantohen kudo.

Rregullat Standarde të KB mbi Mundësi të Barabarta për Personat me Aftësi të Kufizuara (1993) kanë shërbyer si model i legjislacionit për një numër të vendeve.

Ato ofrojnë udhëzime për politikat në lidhje me kultivimin e mundësive të barabarta për personat me aftësi të kufizuara që i gëzojnë të tjerët.

Megjithatë, Rregullat Standarde nuk janë një instrument detyrues dhe aktivistët për mbrojtjen e të drejtave të personave me aftësi të kufizuara theksojnë se nuk mund të ketë obligime të zbatueshme pa një konventë.

Çfarë konkretisht do të bënte konventa?

Me ratifikimin e konventës, një vend pranon obligimet ligjore të dala nga marrëveshja (traktati) duke miratuar implementimin e legjislacionet menjëherë pas futjes së konventës në fuqi.

Traktate të tjera mbi të drejtat e njeriut, si konventat mbi të drejtat e fëmijëve dhe grave, kanë pasur një efekt madhor në trajtimin e shkeljeve të të drejtave.

A është realiste të mendohet se një konventë do të përmirësojë jetët e personave me aftësi të kufizuara?

Gjatë historisë, personat me aftësi të kufizuara janë parë si individë që kërkojnë mbrojtje shoqërore dhe ngjallin keqardhje më shumë se respekt. Kjo konventë do të jetë një hap madhor drejt ndryshimit të botëkuptimeve për paaftësitë dhe sigurimit se shoqëritë e pranojnë se të gjithë njerëzit duhet të kenë mundësinë për të jetuar jetët e tyre me mundësi të plota, çfarëdo qofshin ato.

Si do të monitorohet kjo konventë në nivel ndërkombëtar?

Aktivistët për mbrojtjen e të drejtave të personave me aftësi të kufizuara shpresojnë se konventa po ashtu mund të ndihmojë ndërtimin e një rrjeti global të aktivistëve për të monitoruar progresin e të drejtave të njeriut.

Kush është person me aftësi të kufizuar?

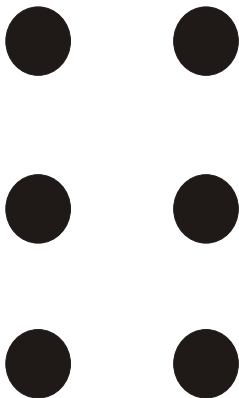
Paaftësitë mund të jenë fizike, mentale dhe pengesa shqisash si verbëria, shurdhëria, lëvizshmëri e vështirësuar, pengesa në zhvillim dhe intelektuale. Disa njerëz vuajnë nga më shumë se një paaftësi dhe shumë prej tyre, nëse jo shumica, do të vuajnë nga një paaftësi në një kohë të jetës së tyre për shkak të lëndimeve fizike, sëmundjes ose plakjes.

Të drejtat e juaja = Të drejtat e mia

INTEGRITET DINJITET PA DISKRIMINIM

**Java Kosovare për të Drejtat e Personave me
Aftësi të Kufizuara Prill 23 - 27, 2007**

Abeceda e Braille-it për të verbër

Bërja e ndryshimeve në linjë me konventën do të jetë e dobishme jo vetëm për personat me aftësi të kufizuara, por edhe për të tjerët në përgjithësi. Ashensorët dhe shkallët e lëvizshme, ofrojnë më shumë mundësi për të gjithë. Dizajnimi i ndryshimeve të nevojshme për të jetësuar konventën me kohë do të prodhojnë edhe ide të reja dhe shpikje që do të përmirësojnë jetën për të gjithë njerëzit, jo vetëm për personat me aftësi të kufizuara.

A nuk është shtrenjtë që ndërtesat të bëhen të qasshme?

Me kohë, ndërtimet e reja duhet të inkorporojnë modele që kanë parasysh nevojat e personave me aftësi të kufizuara. Në studimet e tyre, Banka Botërore ka ardhur në përfundim se kostoja e ndërtimeve të këtyre veçorive gjatë ndërtimeve është minimale. Është vlerësuar se bërja e ndërtesave të qasshme shton më pak se një përqind çmimin e ndërtimeve.

Çfarë po humbasë shoqëria?

Një sfond më të gjerë talentesh. Personat me aftësi të kufizuara mund të kontribuojnë në shumë fusha të ekspertizës, shkathtësive dhe talentit.

Edukimi

Përderisa personat me aftësi të kufizuara përballen me shkallë më të lartë të papunësisë sesa pjesa tjetër e popullatës, thuhet në çdo vend, studimet tregojnë se performanca në punë nga personat me aftësi të kufizuara është po aq e mirë nëse jo edhe më e mirë, sesa e popullatës së përgjithshme. Shkalla e lartë e mbajtjes e më pak e mungesa kanë më shumë se kompensuar drojën se është shumë e shtrenjtë të akomodohen nevojat e personave me aftësi të kufizuara në vende të punës. Për më tepër, frika se pranimi i personave me aftësi të kufizuara i shton shumë shpenzimet e punëdhënësit është e fryrë. Një studim i vitit 2003 në SHBA nxori në pah se gati tri të katërtat e punëdhënësve raportuan se personat me aftësi të kufizuara nuk kishin nevojë për ndonjë akomodim special.

Hiljmnijeta Apuk, Ekspert i OJQ Little People of Kosova pranë Ad Hoc komitetit të KB

Në përgaditjen e materialit kanë bashkëpunuar, Fazile Bungu OJQ Hendifer Ferizaj dhe z. Dijana Toska, anëtare e Bordit Little People of Kosova që nga themelimi.